

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 2134/12

לפני : כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט צ' זילברטל

המערער : אנדרי ליושצנקו

נגד

המשיבה : מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז (כב' השופטים ר' לורך (אב"ד), ז' בוסתן ו- צ' דותן) מתאריך 02.02.2012 ב-תפ"ח 36924-01-10

תאריך הישיבה : 17.11.2014

בשם המערער : עו"ד עמיקם הדר

בשם המשיבה : עו"ד סיון רוסו

פסק-דין

השופט ח' מלצר:

לפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז (כב' השופטים ר' לורך (אב"ד), ז' בוסתן ו- צ' דותן) ב-תפ"ח 36924-01-10. המערער משיג בערעור, לאחר צמצומו (כמבואר בפסקה 7 להלן) – כנגד גזר דינו של בית המשפט המחוזי הנכבד, במסגרתו הושת עליו עונש מאסר עולם בגין עבירת רצח, לריצוי במצטבר לעונש של 12 שנות מאסר, שהושת עליו בגין עבירות מין ואליומות, שביצע המערער באמו של קרבן הרצח.

להלן אביא הנתונים הנדרשים להכרעה.

1. בתאריך 27.01.2010 הוגש כנגד המערער, יליד 1985, כתב אישום המתאר מסכת מחרידה של מעשי אלימות קשים שביצע כנגד אם ובנה, שיפורטו להלן.

על פי עובדות כתב האישום, בתקופה הרלוונטית התגוררו ס.ק. ז"ל ו-אמו ל.ק. (להלן: המנוח ו-האם, בהתאמה) בביתם שבעיר ראשון לציון (להלן: הדירה). המערער והמנוח היו בקשרי חברות. בתאריך 01.01.2010, במהלך שעות הערב, נפגשו המערער, המנוח וחבר נוסף בגן ציבורי. במהלך אותו ערב בילו השלושה במקומות שונים ושתו משקאות אלכוהוליים. לאחר מכן, המערער והמנוח הגיעו לדירה, ובהמשך הלילה – המנוח נרדם על מיטתו בחדרו, שעה שהמערער ישב בסמוך למיטה והאזין למוזיקה. בסמוך לשעה 04:45 התעורר המנוח ודרש מהמערער ללכת לביתו, תוך שהוא מנסה לדחוף אותו. בתגובה, נתן המערער למנוח אגרוף מתחת ללסת והפילו למיטה, רץ למטבח, הוציא סכין ממתקן הסכינים, שהיה מונח על השיש, וחזר לחדרו של המנוח. המערער סתם את פיו של המנוח, ובידו השנייה דקר אותו 12 דקירות בבטנו, בחזהו ובעורפו. המערער חדל ממעשיו רק כשראה שהמנוח הפסיק לנשום, ולאחר שווידא זאת באמצעות בדיקת הדופק בצווארו. הדקירות גרמו למנוח נזק חמור בלב, בכבד ובריאות, והוא נפטר מפצעיו.

2. בהמשך האירוע, נכנס המערער לחדרה של האם והעירה משנתה, תוך שהוא אווז בסכין ומכה אותה באגרופיו בעיניה ובפניה. האם התחננה בפני המערער שיחדל, תוך שהיא מודיעה לו שתעשה כל שיבקש ממנה. המערער המשיך להכות את האם, והורה לה להתפשט תוך שהוא מניף לעברה סכין וקורא לעברה: "אני אזיין אותך מעכשיו ועד הבוקר". בהמשך המערער הורה לאם למצוץ את איבר מינו והאם עשתה כן. לאחר מכן, החדיר המערער את איבר מינו לאיבר מינה כשהוא מחזיק בסכין בצמוד אליו. לאחר שחזר על מעשיו מספר פעמים הגיע המערער אל סיפוקו.

3. למחרת, בתאריך 02.01.2010, כאשר המערער עדיין בדירה עם האם – הוא איים על האם בסכין לבל תצעק ונלווה אליה לכל מקום בדירתה, לרבות חדר השירותים. לאחר שהאם הבחינה כי בנה המנוח שרוע על מיטתו ללא רוח חיים היא צעקה לעבר המערער "רצחת אותו?". המערער, בתגובה, ניגש לאם כשהוא אוחז בסכין, משך אותה בחוזקה מחדרו של המנוח וסגר את הדלת. לאחר מכן היכה אותה בכל חלקי גופה, דקר אותה באמצעות סכין בבטנה והיא החלה לדמם. לאחר שהאם התחננה בפניו על נפשה – הוסיף המערער עוד להכותה. באותו ערב, לאחר שהאם המשיכה לדמם, הקיאה וחשה בכאבים עזים, היא פנתה אל המערער והתחננה בפניו כי יזמין אמבולנס. המערער סרב והורה לה לשתוק. במהלך אותו הלילה נותרה האם במיטתה כשהיא סובלת מכאבים עזים ומאבדת לפרקים את הכרתה. בכל אותה העת סירב המערער לתחנוניה של האם לאפשר לה להזקק לטיפול רפואי.

4. למחרת אותו יום, בתאריך 03.01.2010 בסמוך לשעה 07:00 בבוקר, פנתה האם למערער וביקשה ממנו להודיע למעבידה כי לא תתייצב לעבודה כרגיל. המערער סרב והרחיק ממנה את הטלפון. בשעה 07:10 התקשר מעבידה של האם לטלפון הנייד שלה. בהוראת המערער הודיעה לו האם כי היא חשה ברע וניתקה את השיחה. בסמוך לשעה 10:30 יצא המערער מהדירה לאחר שאסף חפצים העלולים להוות ראייה נגדו ובכללם: הסכין, בגדים, מגבות ומגבונים שהיו מגואלים בדם. טרם עזיבת המערער את הדירה – הוא דרש מהאם כסף למונית והורה לה כי במידה ותחקר במשטרה עליה לומר שהחבלות שנגרמו לה הן כתוצאה מנפילה במדרגות, ואיים עליה כי במידה ולא תעשה כן ירצח אותה. משיצא המערער את הדירה – הזעיקה האם טיפול רפואי ובשל חששה מהמערער, מסרה האם בתחילה כי חבלותיה הם כתוצאה מנפילה במדרגות. עקב מעשי המערער נגרמו לאם המטומות בכל חלקי גופה וחבלות קשות במעי הדק והטחול, והיא נאלצה לעבור ניתוח שכלל את כריתת הטחול.

5. במסגרת כתב האישום הואשם המערער נוכח הנטען נגדו בכתב האישום בעבירות הבאות: רצח – עבירה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-

1977 (להלן: חוק העונשין); אינוס תוך שימוש בנשק קר – עבירה לפי סעיף 345(א)(1), בנסיבות המנויות בסעיף 345(ב)(2) לחוק העונשין; מעשה סדום תוך שימוש בנשק קר – עבירה לפי סעיף 347(ב) בנסיבות המנויות בסעיף 345(ב)(2) לחוק העונשין; כליאת שווא – עבירה לפי סעיף 377 לחוק העונשין; חבלה בכוונה מחמירה – עבירה לפי סעיף 329(א)(1) לחוק העונשין; השמדת ראיה – עבירה לפי סעיף 242 לחוק העונשין, והדחה בחקירה – עבירה לפי סעיף 245(ב) לחוק העונשין.

6. בתאריך 30.05.2011, לאחר שמיעת ראיות, הרשיע בית המשפט המחוזי הנכבד את המערער במיוחס לו בכתב האישום. בתאריך 02.02.2012 גזר בית המשפט המחוזי הנכבד את עונשו של המערער. בית המשפט ציין בגזר דינו כי רצח המנוח מזה, ועבירות המין והאלימות שבוצעו כלפי האם מזה, מצדיקות לגזור עליו עונש מאסר לריצוי בפועל במצטבר לעונש מאסר עולם החובה, שהושת עליו בגין הרשעתו בעבירת הרצח. לאחר שאיזן בין הנסיבות השונות לחומרא ולקולא – גזר בית המשפט המחוזי הנכבד את דינו של המערער לעונשים הבאים כדלקמן:

(א) בגין עבירת הרצח – מאסר עולם, בהתאם לסעיף 300(א) לחוק העונשין.

(ב) בגין יתר העבירות הנוספות בהן הורשע – 12 שנות מאסר לריצוי בפועל, במצטבר לעונש מאסר העולם, מושא עבירת הרצח (בניכוי ימי מעצרו החל מתאריך 03.01.2010).

(ג) פיצוי כספי למתלוננת בסך 200,000 ש"ח.

7. המערער הגיש לבית משפט זה ערעור הן על הרשעתו בעבירת הרצח והן על גזר דינו של בית המשפט המחוזי הנכבד. במהלך הדיון שהתקיים בפנינו, בעקבות הערותינו הודיע בא-כוח המערער, על דעתו של המערער, כי המערער חוזר בו מן הערעור על הרשעתו בעבירת הרצח, ומשיג רק כנגד הצטברות העונשים. קבענו לפיכך כי הערעור יצומצם בהתאם, כמבוקש.

טיעוני הצדדים בערעור

8. המערער טוען כי שגה בית המשפט קמא הנכבד עת גזר את עונשי המאסר לריצוי במצטבר. המערער אינו חולק "אודות חומרתם המופלגת" של המעשים, אולם, לטענתו, היה על בית המשפט קמא להסתפק בעונש מאסר עולם, כאשר עונש המאסר הנוסף, נשוא יתר העבירות בהן הורשע, ירוצה בחופף לעונש זה. לטענת המערער, בית המשפט קמא לא נתן משקל מתאים להודאתו לגבי ביצוע חלק מן העבירות, ללקיחת האחריות מצדו ולצמצום יריעת המחלוקת בעקבות הודאתו. לטענת המערער, הוא לא חפץ בתוצאות מעשיו, לא תכנן את המעשים, ולא הפיק מהם כל תועלת. כיום הוא שרוי בהלם ובאבל עמוק על חברו המנוח ובגין הפגיעה באמו.

המערער מוסיף וטוען כי בגזירת עונשו לא נתן בית המשפט משקל מתאים לעובדה ששתה מספר משקאות אלכוהוליים עובר לאירועי כתב האישום. לשיטתו אף לא הוענק משקל מספיק לעברו הנקי עובר להרשעתו, לגילו הצעיר במועד ביצוע העבירות, ולכך שהמעשים בהם הורשע לא אפיינו את אורח חייו. כן לא היתה, לטענתו, התחשבות בקשיים שליוו אותו כעולה חדש. בסיכום הדברים המערער מבקש להקל בעונשו, כך שהעונשים ירוצו בחופף, באופן שישקפו את האיזון הראוי, לטעמו, בין חומרת מעשיו לבין נסיבותיו האישיות.

9. המשיבה טוענת מנגד כי עונשו של המערער הולם את חומרת מעשיו. הטלת העונש במצטבר מהווה כאן, לשיטתה, מענה עונשי ראוי לפגיעותיו הקטלניות והאנושות של המערער בשני קורבנותיו.

המסגרת הנורמטיבית

10. סעיף 186 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חסד"פ) מורה כדלקמן:

"בית המשפט רשאי להרשיע נאשם בשל כל אחת מן העבירות שאשמתו בהן נתגלתה מן העובדות שהוכחו לפניו, אך לא יענישנו יותר מפעם אחת בשל אותו מעשה"

בעניינו אין חולק כי מבחינה משפטית-אנליטית הפעיל בית המשפט הנכבד קמא את סמכותו כדין: בית המשפט הנכבד קמא רשאי היה להרשיע את המערער, בנסיבות דנן, במספר עבירות, ואף רשאי היה לקבוע כי העבירות שבוצעו מהוות יותר מ"מעשה אחד" בהתאם להוראות סעיף 186 לחסד"פ הנ"ל. בהתאם לכך, בית המשפט קמא הנכבד רשאי היה להשית על המערער עונשים נפרדים – בגין עבירת הרצח לחוד ובגין יתר העבירות לחוד. המערער, ובדין כך – לא טען אחרת.

11. השאלה בה ממוקד הערעור נוגעת אפוא לרובד הענייני "טכני" של גזירת הדין – ועיקרה באופן הפעלתו של שיקול הדעת השיפוטי במקרה הנתון, דהיינו השאלה היא האם ראוי היה, בנסיבות המקרה דנן, ובהתחשב בשיקולים הרלוונטיים, לגזור על המערער עונש מאסר לריצוי בחופף, או שמא ראוי היה לגזור עונש לריצוי במצטבר (עיינו והשוו: פרשת תפאל, בפסקה 8; ע"פ 9804/02 שר נ' מדינת ישראל, נח(4) 461 (2004) (להלן: פרשת שר); ע"פ 4910/13 ג'אבר נ' מדינת ישראל (29.10.2014) (להלן: פרשת ג'אבר)).

אמקד להלן את הדיון בסוגיה זו.

12. נקודת המוצא לדיון בשאלת גזירת עונשי מאסר בגין הרשעה במספר עבירות שאינן בשל "אותו מעשה", הינה סעיף 45(א) לחוק העונשין. סעיף זה בוטל במסגרת

תיקון 113 לחוק העונשין, אך הוא ממשיך לחול בענייננו נוכח הוראה המעבר שבתיקון

(מהטעמים המבוארים בפסקה 16 שלהלן). סעיף זה קובע כדלקמן:

"מי שנדון במשפט אחד לעונשי מאסר בשל עבירות שונות, ולא הורה בית המשפט שישאם, כולם או מקצתם, בזה אחר זה, לא ישא אלא את עונש המאסר של התקופה הארוכה ביותר".

סעיף 45(א) לחוק העונשין קובע איפוא כי, ככלל, מי שנדון לכמה עונשי מאסר במסגרת אותו משפט ירצה אותם בחופף, באופן שהנאשם ירצה את עונש המאסר של התקופה הארוכה ביותר שהוטלה עליו, ואותו בלבד. בצד זאת, הסעיף הנ"ל מאפשר יצירת חריג לכלל, אשר מכוחו הנאשם ירצה את עונשי המאסר שנגזרו עליו במצטבר, באופן מלא או חלקי – אם בית המשפט ראה להורות כאמור (ראו: ע"פ 9059/03 יוסבשוילי נ' מדינת ישראל, פסקה 3 (21.03.2007) (להלן: פרשת יוסבשוילי)). הקביעה אימתי ירצה נאשם עונשי מאסר במצטבר נתונה לפיכך שיקול דעתו של בית המשפט הגוזר את הדין. לשם כך על בית המשפט ליתן דעתו "הן לאינטרס הציבורי בדבר מיצוי הדין עם הנאשם והן לאינטרס האנושי בדבר נקיטת מידת חסד עם הנאשם" (ראו: ע"פ 10153/07 קייסי נ' מדינת ישראל (30.07.2012); ע"פ 2948/03 ברזובסקי נ' מדינת ישראל, בפסקה 21 (20.06.2005); פרשת יוסבשוילי, בפסקה 8). בהקשר לכך הובהר כי שיקול הדעת המוקנה לבית המשפט לסטות מהכלל ולגזור עונש במצטבר הוא רחב ביותר (ראו: ע"פ 5385/13 פלוני נ' מדינת ישראל (04.12.2013)) (להלן: פרשת פלוני).

13. בפסיקת בית משפט זה התגבשו ברבות השנים שיקולים מנחים, אשר מסייעים בעריכת האיזון האמור זה ותחימת היקף החריג לגזור עונשי מאסר לריצוי במצטבר. שני סוגי שיקולים עיקריים עומדים בבסיס הפעלת הסמכות בהקשר זה:

השיקול הראשון בוחן את זיקתן של העבירות בהן הורשע הנאשם זו לזו. לפי שיקול זה ככל שהזיקה בין העבירות הדוקה יותר, וככל שהעבירות שלובות זו בזו, נובעות ממסגרת עובדתית משותפת או מתכנית עבריינית אחת – כך תקטן הנטייה השיפוטית לגזור על הנאשם עונש לריצוי במצטבר. על דרך העיקרון, זיקה הדוקה בין המעשים, גם אם אין בה כדי להפכם ל"מעשה אחד", עשויה לתמוך בענישה חופפת.

השיקול השני, בוחן את מהותן של העבירות. לפי שיקול זה ככל שהעבירות בהן הורשע הנאשם חמורות יותר, כך מתגברת הנטייה להטיל עליו ענישה מצטברת. לשם כך על בית המשפט לשקול, בין היתר, את חומרת המעשה ואת חומרת העבירות בהן הורשע הנאשם, את אופי המעשים ואת נסיבות ביצועם.

במסגרת זו עליו לבחון, בין היתר, האם המעשה חמור במידה כזו שיש הצדקה למצות עמו את הדין עד תום.

בנוסף לשני השיקולים הנ"ל יש להתחשב, במסגרת עריכת האיזון הכולל, גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם: בגילו, בעברו הפלילי, בשאלה האם הודה במעשים, או הביע חרטה כנה וכדומה. בסופו של יום, על אופן ריצוי העונש לשקף את האיזון המידתי והראוי, בנסיבות העניין, בין מכלול הרכיבים הנ"ל (לפירוט השיקולים השונים ויישומם – ראו עוד: פרשת יוסבשוילי, בפסקה 6; ע"פ 3503/01 תפאל נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(1) 865, 871-872 (2003) (להלן: פרשת תפאל); ע"פ 7075/03 אלון נ' מדינת ישראל (02.08.2006); ע"פ 1707/08 אריש נ' מדינת ישראל (25.11.2008) (להלן: פרשת אריש); ע"פ 3834/10 והבה נ' מדינת ישראל (06.03.2013)). יצויין כי חרף העדר הזהות בין שאלת יישומו של סעיף 186 לחסד"פ לבין שאלת יישומו של סעיף 45(א) לחוק העונשין, הרי שהדיון בהם עשוי לעורר שיקולים דומים (ראו: פרשת תפאל)).

14. מטבע הדברים השאלה האם ראוי לחפוף עונשי מאסר מתחדדת מקום בו מדובר בעונש מאסר ממשי, המצטבר לעונש של מאסר עולם. בהקשר זה נפסק כבר כי אין מניעה משפטית עקרונית מהטלת עונש מאסר נוסף ובמצטבר למי שנגזר עליו עונש מאסר עולם בגין עבירת רצח (ראו: ע"פ 5329/98 דג'אני נ' מדינת ישראל פ"ד נז(2) 273, 277-279 (2003) (להלן: פרשת דג'אני)). עם זאת, גזירת עונשים מצטברים באופן השולל את חירותו של נאשם לתקופה ארוכה – ולעיתים לחלק משמעותי ביותר מחייו של הנאשם, מעוררת שיקולים נוגדים:

מן העבר האחד, עומדת ההכרה כי במקרה המתאים ראוי להותיר לנאשם פתח תקוה לחיי חופש, ולו בעתיד רחוק באמצעות גזירת עונש לריצוי בחופף. שיקול זה מדגיש את ההיבט האנושי-הומאני שבגזירת הדין – גם בחמורות שבעבירות.

מן העבר השני, גזירת עונש מאסר במצטבר לעונש מאסר עולם מבטאת את היותם של מעשי הנאשם נפרדים זה מזה ועצמאיים לצורך ענישה. במקרה

המתאים, יש בה כדי להדגיש את חומרת המעשים ואת הסלידה החברתית מביצועם באמצעות גישה עונשית מחמירה ההולמת מקרים חמורים ויוצאי דופן (ראו: פרשת יוסבשוילי, בפיסקאות 6, 8; פרשת ברזובסקי)).

15. על האיזון המורכב בין השיקולים השונים במקרה בו נשקלת האפשרות לגזור עונש מאסר עולם, במצטבר לעונש מאסר נוסף עמדה השופטת א' פרוקצ'יה באחת הפרשות, בקובעה כי:

"... אין, אפוא, מניעה משפטית מהטלת עונש נוסף ובמצטבר על מי שנגזר עליו מאסר עולם בגין עבירת רצח. עם זאת, הטלת עונשים מצטברים כאמור תיעשה, בדרך כלל, מקום שניתן וראוי להפריד בין המעשים השונים שבגינם מבקשים להטיל את העונש הנוסף לבין עבירת הרצח, אף שאפשר שהם חלק מאותה מסכת עובדתית. כאשר מדובר בארועים עצמאיים הראויים לענישה נפרדת ולנשיאת עונש נפרד, רשאי בית המשפט לגזור עונש נוסף על מאסר העולם... מהראייה האנושית המשתקפת ממדיניות זו מתבקשת מאליה השאלה האם ראוי לצבור על עונשו של אדם שנגזר עליו מאסר עולם עונש נוסף ולסגור בכך פתח תקוה לשיקום ולחופש? מנגד, קשה לשלול את הגישה העונשית לפיה יש לתת ביטוי בענישה לעבירות חמורות נוספות שעבר נאשם שנדון על רצח, והוא - מקום שיש להן קיום וממשות נפרדים, וראוי להשקיף עליהם לצורך ענישה כמעשים נפרדים ועצמאיים, ולהדגיש בדרך זו את חומרתם, העומדת לעצמה. ההכרעה בין הכוחות הנוגדים הללו במדיניות הענישה הראויה תלויה במכלול נסיבות המקרה, טיבו של העברייין, ובעיקר באופיין של העבירות הנוספות והרקע לביצוען. מקום שהעבירות הנוספות נילוות לעבירת הרצח ואין להן חשיבות עצמאית ביחס אליה, יימנע בית המשפט בדרך כלל מהטלת עונש מצטבר בגינן ויראה את העונש החמור של מאסר עולם כמבטא את המטרה העונשית הכוללת בגין מכלול העבירות כולן. לעומת זאת, במקרים מיוחדים ויוצאי דופן, מקום שהעבירות הנוספות הן בעלות חומרה מיוחדת ונסיבות ביצוען מצריכות תגובה עונשית מיוחדת, עשויה להיות הצדקה לגזור בגינן עונשים מצטברים על עונש מאסר העולם, כדי לתת ביטוי עונשי הולם לחומרתן. אולם גם כך, אין להתעלם מן המימד האנושי שבענישה המבקש בכל מצב, וחרף כל חומרה, להשאיר פתח תקוה לחופש גם למי שחטא בחטא כבד מנשוא" (ראו: פרשת דג'אני, בפיסקה 7).

16. למען השלמת התמונה יצוין כי במסגרת תיקון מס' 113 לחוק העונשין, שנכנס לתוקף בתאריך 10.7.2012, ושעניינו הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה, בוטל סעיף 45(א) לחוק העונשין הנ"ל. תחת זאת נקבע בסעיף 40(ג) לחוק העונשין כדלקמן:

"הרשיע בית המשפט נאשם בכמה עבירות המהוות כמה אירועים, יקבע מתחם עונש הולם... לכל אירוע בנפרד, ולאחר מכן רשאי הוא לגזור עונש נפרד לכל אירוע או עונש כולל לכל האירועים; גזר בית המשפט עונש נפרד לכל אירוע, יקבע את מידת החפיפה בין העונשים או הצטברותם".

בסעיף 40(ג) לחוק העונשין נקבע עוד כך:

"בגזירת העונש לפי סעיף זה, יתחשב בית המשפט, בין השאר, במספר העבירות, בתדירותן ובזיקה ביניהן, וישמור על יחס הולם בין חומרת מכלול המעשים ומידת אשמו של הנאשם לבין סוג העונש, ואם גזר עונש מאסר – לבין תקופת המאסר שעל הנאשם לשאת".

יחד עם זאת, בהתאם להוראת המעבר, הקבועה בתיקון 113 לחוק העונשין – תיקון זה איננו חל על העניין שלפנינו, בו הכרעת הדין ניתנה בתאריך 30.05.2011, עובר ליום כניסתו של תיקון 113, ולכן לא נוסף ונרחיב כאן ביחס להוראות סעיף 40(ג) הנ"ל לחוק העונשין (ראו באופן כללי: ע"פ 3164/14 פ"נ מדינת ישראל (29.06.2015)).

עתה לאחר שנסקרו העקרונות הרלבנטיים לענין – ניתן לעבור ליישומם במקרה שלפנינו.

מן הכלל אל הפרט

17. לאחר עיון במכלול, באתי לכלל מסקנה כי דין הערעור – להידחות, וכך אף אציע לחברי שנעשה. קביעת בית המשפט המחוזי הנכבד כי על המערער לרצות את

עונש המאסר, מושא יתר העבירות בהן הורשע, במצטבר לעונש מאסר העולם שנגזר עליו בגין עבירת הרצח – בדין יסודה. הטעם לכך כפול:

מבחינה עובדתית – עבירת הרצח מזה, ועבירות המין והאלימות הקשות שביצע המערער באם מזה, נפרדות – האחת מהאחרות, בזמן ובמהות, ומחייבות ענישה נוספת ומובחנת. הפגיעות במנוח והפגיעות באמו בוצעו במקטעים עובדתיים נפרדים ועצמאיים, בְּרִי פיצול מבחינת זמנם ועניינם. לאחר שרצח את בנה בדקירות סכין, המערער בחר להיכנס לחדרה של האם ולהעיר אותה משנתה באיומי סכין. בהמשך, הוא בחר, שוב ושוב, ובמשך למעלה מיממה רצופה להפעיל כלפיה אלימות מתמשכת וקשה ביותר, תוך שימוש פעיל בנשק קר ותוך שהוא מבצע בה עבירות מין קשות. לאורך כל אותו הזמן המערער לא שעה לתחינותיה החוזרות ונשנות של האם והפצרותיה לטיפול רפואי לאחר שפגע בה. הנה כי כן, אין מדובר בעבירות הנלוות לעבירת הרצח, כי אם בעבירות חמורות העומדות בפני עצמן וכוללות, לפי נסיבות ביצוען, פגיעה חמורה וקשה בערכי היסוד של הפרט והחברה.

מבחינה מוסרית-מהותית – למנוח ולאמו, לכל אחד מהם בנפרד, הוקנתה הזכות לשמירה על שלמות גופם, נפשם וכבודם. אכן "כאשר מדובר במעשי אלימות קיים לכל אחד מן הנפגעים אינטרס עצמאי לשלמות גופו. הפגיעה בשלמות גופו של אחד אינה מהווה פגיעה בשלמות גופו של אחר" (ראו: ע"פ 1742/91 פופר נ' מדינת ישראל, נא(5) 289, 303 (1997) (להלן: פרשת פופר)). המערער פגע אנושות בשני קורבנות נפרדים – אם ובנה – על לא עוול בכפם. כל אחד מהם הוא עולם מלא לעצמו. תחילה, רצח המערער את המנוח בדקירות סכין בגין דבר של מה בכך. לאחר מכן, ובמשך יממה תמימה, התעלל המערער באם, כבת 60 כיום, באכזריות מופלגת ופגע בה אנושות – מינית, פיזית ונפשית. במסגרת זאת, הוא אנס את האם באכזריות, חבל בה קשות והותיר אותה מתבוססת בדמה ולא שעה לתחינותיה לעזרה במשך כ- 30 שעות, כשבמקביל הוא מסתיר ממנה בשלב הראשון, ככל יכולתו, כי בנה מוטל ללא רוח חיים בחדר הסמוך. מעשי המערער כלפי האם לוו, לפי קביעות בית המשפט קמא הנכבד ב"אכזריות מיוחדת

ומפלצתית". בהקשר לכך צוינו באחת הפרשות שנידונו בפני בית משפט זה הדברים הבאים – היפים אף לעניינו:

"... הסלידה מעבירות מין המותרות צלקות שלא יימחו והאינטרס העצמאי של כל אחד מן הקורבנות לשלמות גופו ונפשו עשויים להצדיק ענישה מצטברת בגין הרשעה במספר עבירות מין נפרדות ושונות" (ראו: פרשת פלוני, בפסקה 45).

18. המערער רמס גם את כבודה של האם וגרם לה נזק בל ישוער. הוא פגע בה פגיעה כפולה: פגיעה במישרין באמצעות עבירות המין והאלימות הקשות שביצע בה, ופגיעה חמורה-עקיפה כתוצאה מכך שרצח בנה יחידה. כמפורט בתסקיר נפגעת עבירה – האם סובלת מנזק חריג ויוצא דופן בחומרתו. היא חוותה אירועים טראומטיים, שחצו את חייה לשניים – עד לאירוע ולאחריו. מעשי העבירה, גרמו לה, כמובן, לנזקים בכל מישורי חייה, אשר בחלקם הינם בלתי הפיכים. האם היא כיום אישה בודדה. בנה יחידה, המנוח, היה כל עולמה. מאז הירצחו לא מרפות ממנה מחשבות: היא מלאת רגשות אשם קשים על כך שלא הגנה על בנה מפני חברה שלילית; חייה מלווים בסיוטים, בפחדים ובחשש להימצא בחברת גברים. היא איננה מוצאת לעצמה מנוח, למול העדר אפשר שברצח בנה והיא מתקשה להלום בגידה כה קשה של הטבע האנושי.

תיאור זה, המכמיר כל לב, מלמד על חומרתם המופלגת והמיוחדת של מעשי המערער, אשר דורשים, בהתאמה, תגובה עונשית הולמת. הגינוי הנדרש לעבירות האלימות המינית והפיזית הקשה שהופעלו פה ע"י המערער כלפי האם – התנהלות שהיא חריגה בכיעורה ובנסיבותיה גם ביחס לכיעור המאפיין ברגיל כל עבירת מין – צריך לבוא לידי ביטוי בענישה מוחשית ומצטברת, זאת בהתאם לאינטרס החברתי והמוסרי למצות את הדין עם עבריינים הפוגעים בערך החיים ובשלמות הגוף והנפש. ענישה לריצוי בחופף עלולה להמעט מההפרה הגסה ומהפגיעה הקשה באוטונומיה של האם על גופה וכבודה. גזירת עונש זהה על מי שרצח אדם, לבין אחר שרצח אדם, ובנוסף, ביצע אונס אלים והתעלל קשות בזולתו – עלולה להתפרש כהחלשה של ערך שלמותו וכבודו של קרבן העבירה, והיא עלולה אף לפגוע בהרתעה הנדרשת (עינינו: פרשת פופר, בעמ' 303; פרשת שר; פרשת תפאל, בפסקה 6; ע"פ 6867/06 עזאם נ' מדינת ישראל (12.10.2008); פרשת

גיאבר, בפיסקאות 24-25)). זאת ועוד – ניצול חולשתו של הקרבן, או עבירות המבוצעות באכזריות ובברוטאליות, שאלו גם אלו, מתקיימים בעניינו – אמורים גם הם להטות את הכף לטובת ענישה מצטברת ומחמירה. ענישה כזו מבטאת את עוצמת הסלידה החברתית ושאת הנפש הראויה כלפי מעשים כגון אלו בהם הורשע המערער (ראו: פרשת יוסבשוילי, בפיסקה 8; השוו: ע"פ 6834/12 קבלאן נ' מדינת ישראל (20.08.2015)).

19. לא נעלם מעיני כי המערער היה צעיר יחסית לימים במועד ביצוע העבירות, וללא עבר פלילי. מה גם שלפי התרשמות בית המשפט קמא הנכבד העבירות בהן הורשע כנראה אינן מאפיינות אותו, ואף נעברו כשברקע שימוש באלכוהול. בנוסף, עומדת לזכותו הודאתו בביצוע עבירות המין (הגם שזו ניתנה רק במסגרת הסיכומים ולאחר שמיעת עדות המתלוננת). עם זאת, ואף לאחר ששמתי לנגד עיני את העובדה כי המערער עתיד לרצות חלק נכבד מחייו מאחורי סורג ובריח, הגעתי לכלל מסקנה כי במקרים כגון אלו אין מנוס מליתן את משקל הבכורה לשיקולי הגמול, על פני הנסיבות האישיות. במקרה החמור דנן ראוי למצות את הדין עם המערער באמצעות ביטוי עונשי נפרד ומצטבר לעונש מאסר העולם, נשוא עבירת הרצח.

20. לאור כל האמור לעיל, סבורני כי בית המשפט המחוזי שקל את מכלול השיקולים הרלוונטיים ואיזן ביניהם באופן ראוי ומידתי. בהתחשב בכך – לא מצאתי עילה להתערב בעונש שהושת על המערער לריצוי במצטבר. לכן דין הערעור להידחות, וכך אציע לחברי שנעשה.

ש ו פ

ט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

ש ו פ

ט

השופט צ' זילברטל:

אני מסכים.

ש ו פ

ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ח' מלצר.

ניתן היום, י"ב באלול התשע"ה (27.8.2015).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט